

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
VARAŽDIN**

Filip Novački

**SUSTAV ZA UNOS I ANALIZU SKUPA
RIJEČI PO RJEČNIKU - SUSTAV
ZASNOVAN NA OBJEKTNOM SUSTAVU ZA
UPRAVLJANJE BAZAMA PODATAKA ZODB**

PROJEKT

Varaždin, 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET ORGANIZACIJE I INFORMATIKE
V A R A Ž D I N

Filip Novački

Matični broj: 44531/15–R

Studij: Informacijski sustavi

**SUSTAV ZA UNOS I ANALIZU SKUPA RIJEČI PO RJEČNIKU -
SUSTAV ZASNOVAN NA OBJEKTNOM SUSTAVU ZA UPRAVLJANJE
BAZAMA PODATAKA ZODB**

PROJEKT

Mentor:

dr. sc. Bogdan Okreša Đurić

Varaždin, kolovoz 2020.

Izjava o izvornosti

Izjavljujem da je moj projekt izvorni rezultat mog rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni. Za izradu rada su korištene etički prikladne i prihvatljive metode i tehnike rada.

Autor potvrdio prihvaćanjem odredbi u sustavu FOI-radovi

Sažetak

Ovaj rad dokumentacija je projekta iz kolegija Teorija baza podataka. Rad pokriva sve tehničke elemente projekta, pojedinosti baze, aplikacije te cilja. Demonstrirane su prednosti i nedostaci ovog pristupa bazama podataka te način na koji se razvija aplikacija s tim sustavom u pozadini.

Ključne riječi: ZODB, baza podataka, objektna baza podataka, flask, python, server, neurolingvistika, riječi

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Opis projekta	2
2.1. Opis aplikacijske domene	2
2.2. Teorijska podloga baze podataka	2
2.3. Model baze podataka	3
2.4. Implementacija baze podataka	3
2.4.1. Korištene tehnologije	4
2.4.2. Problemi u implementaciji	6
2.4.3. Problematika implementacije baze podataka	7
3. Prikaz rada i korištenje	8
3.1. Unos riječi	8
3.2. Ispis rječnika	8
3.3. Prikaz statistika	9
4. Zaključak	11
Popis slika	12
Popis literature	12

1. Uvod

Ovo je projektna dokumentacija projekta za kolegij Teorija baza podataka na diplomskom studiju na Fakultetu organizacije i informatike Sveučilišta u Zagrebu. Cilj projekta je demonstrirati koncepte baza podataka koji nisu uobičajeni kao što su relacijske baze podataka ili se radi o naprednijim funkcionalnostima relacijskih baza.

Glavna tema ovog projekta je ZODB baza podataka te aplikacija koja se njom koristi kao glavnim izvorom podataka.

2. Opis projekta

2.1. Opis aplikacijske domene

Domena ovog projekta stvaranje je rječnika i analiza riječi. Analizu riječi omogućuju biblioteke za neurolingvističko programiranje koje imaju poprilično širok fond raznih funkcionalnosti kojima se riječi mogu analizirati.

Glavna funkcionalnost za korisnika je vrlo jednostavna, a vrlo je intenzivna sa strane poslužitelja koji radi niz koraka kako bi ju ostvario:

- unos teksta
- čišćenje teksta i odvajanje riječi
- analiza riječi
- unos u bazu podataka.

Unos teksta zapravo nije predviđen kao proces gdje korisnik *unos*i tekst, već kao proces gdje korisnik lijepi veću količinu teksta (članci, objave itd.) te se daje aplikaciji na analizu. Taj tekst ne mora biti ni na koji način prilagođen – aplikacija je sposobna u potpunosti izbaciti viškove kao što su točke, zarezi i drugi znakovi, riječi bez značenja, brojeve (znamenke), kratke riječi koje ne nose značenje nego su isključivo pomoćne naravi (en. *stopwords*) itd.

Analiza riječi je proces u kojem se unesenim riječima pripisuje značenje, izgovor, vrsta riječi i ostale informacije te se pripremaju za spremanje u bazu. Unatoč tome što je ovo vrlo jednostavno opisati u prirodnom jeziku, upravo ovaj korak poslužitelju traje najduže.

Unos u bazu podataka korak je gdje se pripremljene informacije zapisuju u bazu. Kod unosa obraća se pozornost na rječnik u kojeg se nešto dodaje i na već postojeće riječi kako ne bi došlo do zapisivanja duplikata.

Osim osnovne funkcionalnosti, aplikacija generira engleski rječnik iz rječnika koji se nalazi u bazi podataka.

Korisnik može i pregledati statistike vezane za pojedine rječnike kao što su zastupljenost riječi, broj riječi po duljini itd. Takvih vizualnih grafova može biti izrazito mnogo, no to bi u konačnici bilo samo *vježbanje* `pandas` i `matplotlib` biblioteka, a ne upravljanje bazama podataka.

2.2. Teorijska podloga baze podataka

`ZODB` je objektno orijentiran sustav za upravljanje bazama podataka pisan u Pythonu. To znači da se u bazu pohranjuju objekti kojima se kasnije pristupa. Kad govorimo o spremanju objekata u Pythonu moramo se prisjetiti biblioteke `pickle` koja služi za serijalizaciju objekata iz

Pythona u datoteke. Kombinacija ta dva pristupa omogućuju spremanje podataka u hijerarhiju koja je nalik Pythonovim objektima, a spremljena je na disku računala.

Takav pristup omogućuje pristupanje svim objektima, odnosno cijeloj bazi bez uporabe prilagođenog jezika kao što je `SQL` te se pristup podacima može jako dobro integrirati u ostatak koda.

Objekti koji se spremaju u objektnu bazu moraju naslijediti klasu `Persistent` iz biblioteke `persistent` ili se moraju koristiti *non-mutable* objekti kao što su n-torke (*tuples*), stringovi i drugi jednostavni tipovi podataka. Od tipova podataka ugrađenih u Python promjenjivi (*mutable*) su liste (`list`), rječnici (`dict`) i skupovi (`set`).

Za tipove podataka koji jesu promjenjivi napravljeni su posebni tipovi koji se ponašaju slično Pythonovim pretpostavljenim tipovima podataka, a prilagođeni su za korištenje u `ZEO` serverima, a tako su i primjenjivi u `ZODB` bazama podataka.

Kod stvaranja vlastitih klasa koje nasljeđuju klasu `Persistent` potrebno je i promijeniti varijable koje označavaju jesu li se dogodile promjene u toj klasi, odnosno varijablu `_p_changed` je potrebno postaviti na `True`. Tako `ZODB` zna da se promjena dogodila i da je potrebno ponovno pohraniti taj objekt u bazu.

2.3. Model baze podataka

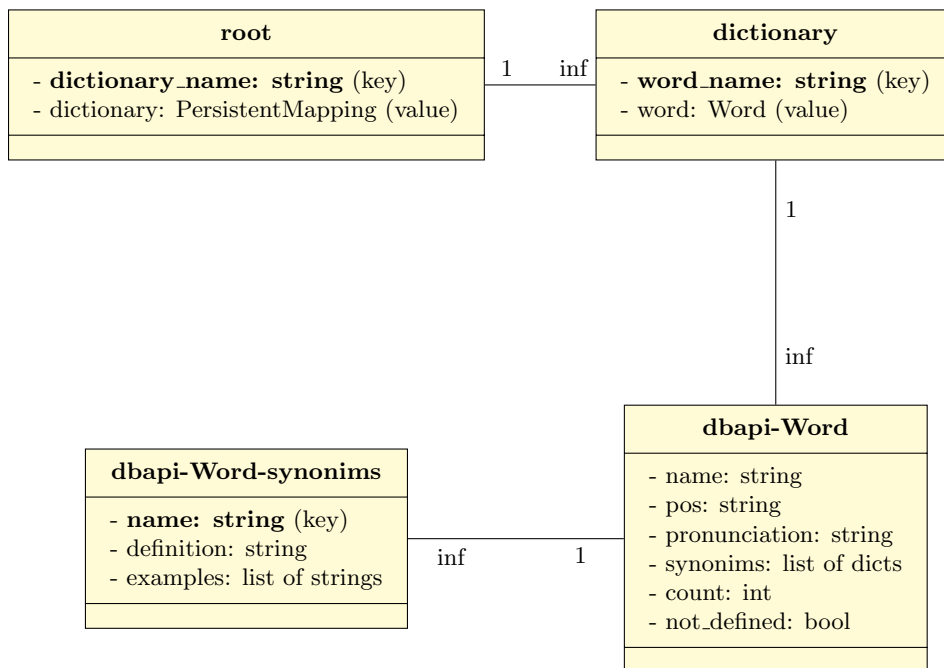
Na slici 1 prikazan je model baze podataka. Kod korištenja objektna baza podataka jednostavnije je koristiti UML dijagram umjesto ERA modela unatoč tome što izgledaju slično za danu bazu. Ovakav model ostavlja mjesto i za popisivanje metoda koje se nalaze u pojedinoj klasi, no i to se izbjegava u ovom slučaju s obzirom na to da poslovnu logiku nije potrebno spremati u bazu podataka.

Za ovu domenu objektna baza je izrazito učinkovita jer su klase nekoliko puta ugniježdene jedna u drugu, a u relacijskoj bazi podataka bi to moglo biti neučinkovito jer se za traženje pojedine vrijednosti moraju proći svi ostali objekti, odnosno zapisi, kojih može biti izrazito mnogo. Zbog pristupa koji je zasnovan na rječnicima, taj problem je spriječen jer se rječnici u Pythonu indeksiraju i pristup im je brz, a svaki objekt koji pripada rječniku ima direktnu vezu spremljenu do njega.

2.4. Implementacija baze podataka

Kao kratki uvod u implementaciju na slici 2 prikazana je karta projekta. Projekt je napravljen od ovih glavnih elemenata: `Flask` server i `ZODB` baza podataka.

`Flask` server poslužuje cijelu aplikaciju i prikazuje ju sučelju koje je prilagođeno za web preglednike. *Frontend* je izrazito jednostavan - ne koristi se `JavaScript`, a `CSS` koji se koristi je `Bulma`, *open source* projekt koji pristojno i jednostavno izgleda, a značajno poboljšava korisničko iskustvo nad pretpostavljenim izgledom `HTML` datoteka.

Slika 1: Model baze podataka prikazan pomoću UML diagrama. Kvadrati su klase, masno otisnuti su ključevi, a tipovi podataka su iza dvotočja. Veze između klasa slovima su označene na vezama.

Sama aplikacija vrlo je jednostavna i nalazi se u datoteci `app.py`. Na slici 2 razložena je podjela aplikacije tako da se vide putanje s koje se aktiviraju određene funkcije. Tako na putanji `/` aktivira se funkcija `home()` te se renderira `index.html`. Za renderiranje HTML-a koristi se `Jinja`, biblioteka koja je integrirana u `Flask`.

Osim za renderiranje HTML-a `Jinja` se koristi i za renderiranje `LATEX` dokumenta - predložak za rječnik puni se podacima iz baze te se renderira.

Na sličan način kao što je opisano radi i ostatak aplikacije stoga on neće biti u detalje opisan ovdje.

2.4.1. Korištene tehnologije

Kao što je već napomenuto, glavne okosnice projekta su `Flask` i `ZODB` koji pokreću cijeli sustav. Osim tih tehnologija korišteni su i:

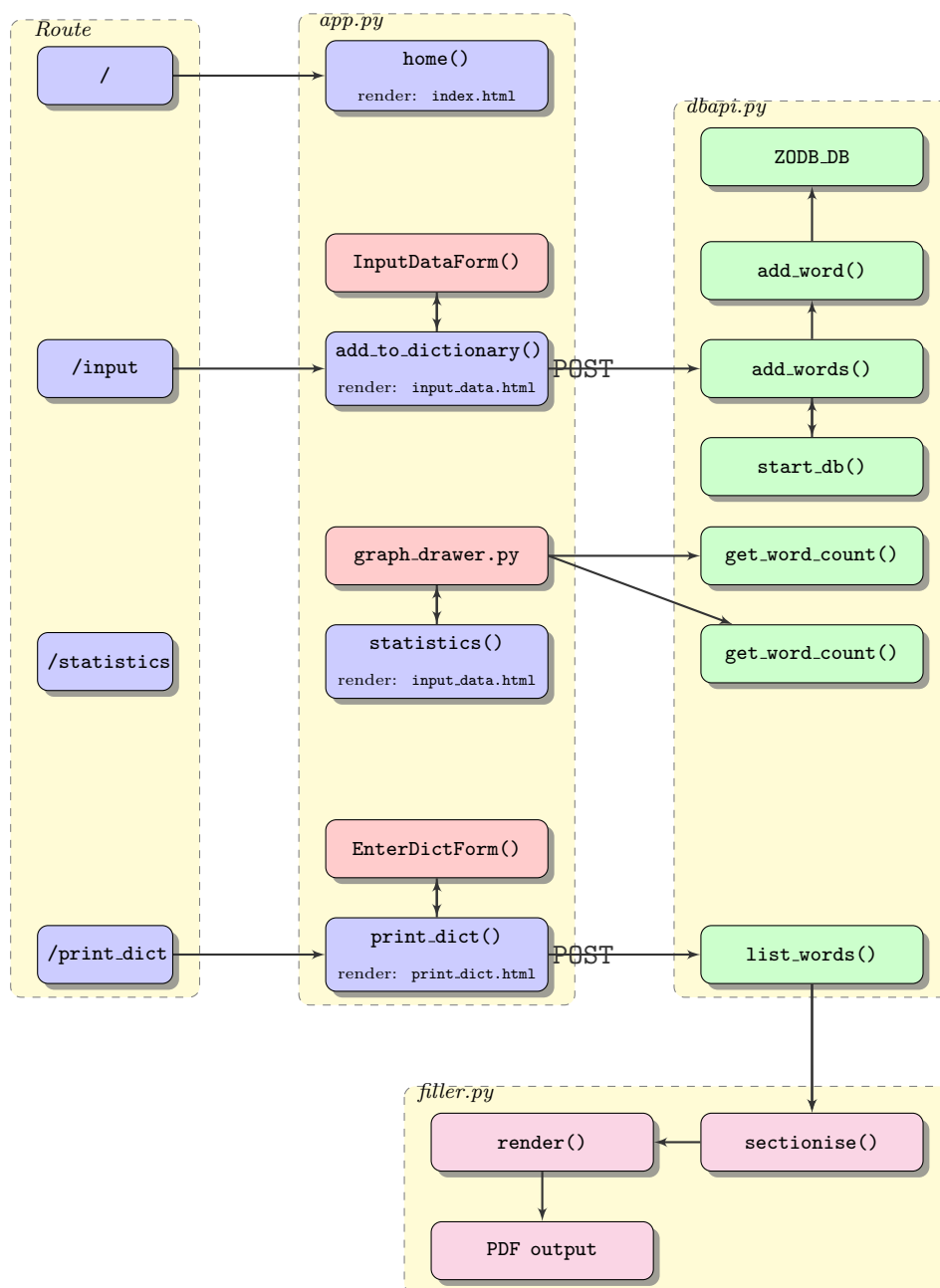
`Jinja` – renderiranje HTML-a i `LATEX`-a

`markdown2` – korišten je za pretvorbdu `README.md` datoteke kako bi se mogla prikazati na naslovnoj stranici

`persistent` – tipovi podataka za rad s bazom podataka

`nltk` – većina obrade riječi i dobavljanje njihovog značenja

`textblob` – također za obradu riječi, ali na višoj razini od `nltk`-a. `textblob` je implementiran funkcijama `nltk`-a

Slika 2: Karta projekta s prikazanim značajnim točkama u kodu

`os` – Pythonova biblioteka za rad s naredbama operacijskog sustava, korišteno za pokretanje naredbi u ljusci te za provjeravanje postojećih datoteka u sustavu

`wtforms` – biblioteka za kreiranje formi, integrirano s `Flaskom` i `Jinjom`

`matplotlib` – Pythonova biblioteka za crtanje grafova

`padnas` – korišteno za upravljanje velikim skupom podataka i njihovom obradom

`LATEX` – služi za renderiranje PDF datoteke iz teksta

ostalo – nekoliko Pythonovih biblioteka za rad s operacijskim sustavom, uglavnom korišteno za uredan rad s `LATEX`-om

2.4.2. Problemi u implementaciji

S obzirom na to da se ovaj projekt bavi bazama podataka, manje se pozornosti stavlja na korisničko iskustvo. S tim u vidu jedan problem ostaje neriješen – rad stranice za vrijeme intenzivnog rada s bazom.

U slučaju kad se javi neki malo intenzivniji poduhvat za bazu dogodi se da se stranica ne učita dok se sva obrada ne dovrši, odnosno procesuiranje se odvija sinkrono. U projektu se taj problem događa u najmanje dva slučaja:

- unos riječi
- dohvaćanje riječi iz baze

Problem kod unosa riječi je taj što analiza riječi dugo traje – pregledava se baza engleskih riječi koja ima preko 130 kilozapisa, a iz te baze se izvlače izgovori, sinonimi, vrste riječi i objašnjenja sinonima. Trenutno rješenje radi tako da se slijedno analiziraju i zapisuju podatci, a rješenje problema bi bilo da se poslužitelju predaje lista riječi, a da on u pozadini obrađuje dane riječi, a da aplikacija dalje normalno radi. Osim asinkronog pristupa, moguće je i pokrenuti drugi poslužitelj koji će raditi isključivo obradu podataka te na taj način rasteretiti poslužitelj na kojem je aplikacija. To je također asinkroni pristup, ali se pristup razlikuje u osnovnom principu koji ga pokreće.

Također je moguće i ostaviti učitavanje kako jest te pomoću `JavaScripta` i `AJAX` tehnologije napraviti učitavanje stranice, no to je ipak tema za neki drugi projekt.

Osim toga, moguće je *na silu* pritisnuti neku drugu poveznicu dok sustav dodaje riječi i vjerojatno se ništa neće potrgati.

Sustav ima jedan problem koji nije riješen, ali je vezan za `matplotlib` i kao takav nije glavni predmet zanimacije ovdje. Problem se javlja što se funkcije `matplotliba` ne pokreću na glavnoj dretvi te se iz tog razloga ponekad server sruši. U tom je slučaju samo potrebno ponovno pokrenuti server.

2.4.3. Problematika implementacije baze podataka

Baza podataka implementirana je u Pythonu koristeći funkcije baze. Unatoč tome što su `ZODB` baze podataka predviđene za neupadljivu integraciju u ostatak Python koda, korisno je bilo odvojiti funkcije baze podataka od serverske logike te od poslovne logike.

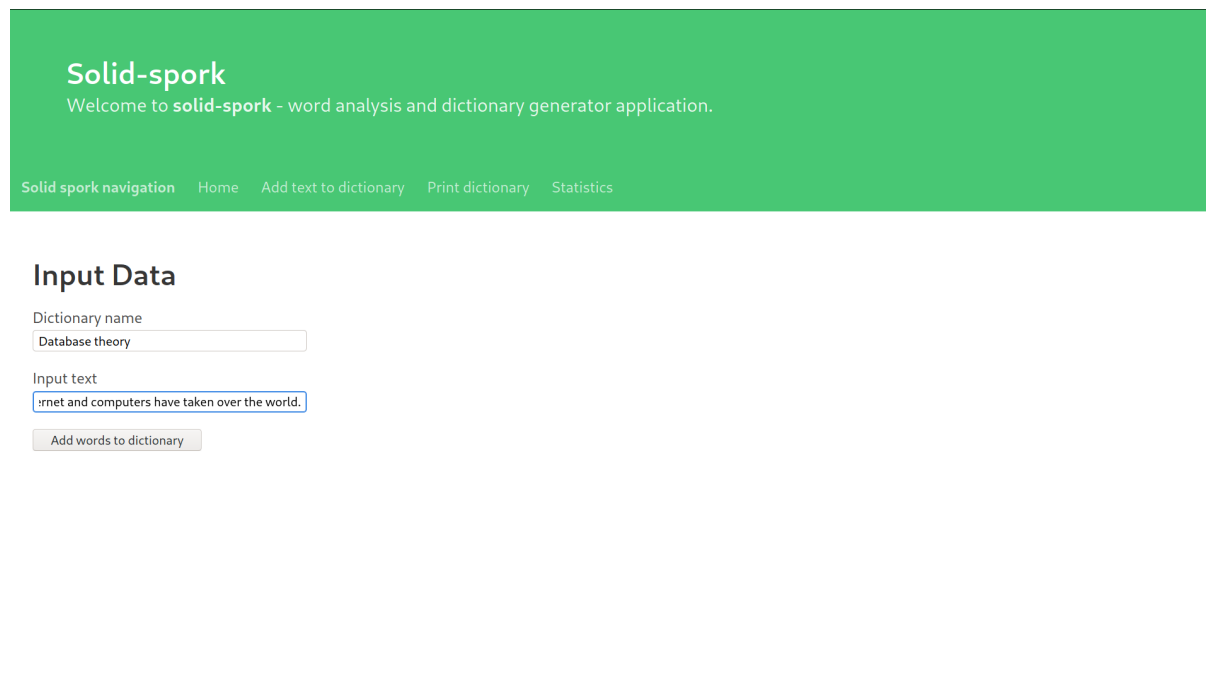
Osim toga, `ZODB` baza jako je osjetljiva na istovremeni pristup podacima te na pristupanje objektima kad je baza zaključana. Stoga je idealno bazu držati što kraće otključanom, pristupiti podacima i neposredno nakon toga zaključati ju.

Problem na koji se može naići u pisanju aplikacije za bazu podataka je u slučaju da korisnik želi neku klasu koja je pospremljena u bazi koristiti za obradu. Jedna opcija je napraviti obradu za vrijeme dok je baza otključana, a druga je da se napravi novi objekt u koji će se ti podatci zapisati. To su jedine dvije opcije jer nakon što se baza zaključa nije moguće pristupiti objektu koji je u bazi unatoč tome što u programu postoji referenca na taj objekt.

3. Prikaz rada i korištenje

3.1. Unos riječi

Ova je aplikacija izrazito jednostavna za korištenje jer korisnik ima jako malo toga što može učiniti u cijelom procesu.

The screenshot shows the 'Solid-spork' application interface. At the top, there is a green header with the title 'Solid-spork' and a subtitle 'Welcome to solid-spork - word analysis and dictionary generator application.' Below the header is a navigation bar with links: 'Solid spork navigation', 'Home', 'Add text to dictionary', 'Print dictionary', and 'Statistics'. The main content area is titled 'Input Data' and contains two input fields. The first field is labeled 'Dictionary name' and has the text 'Database theory' entered. The second field is labeled 'Input text' and has the text 'Internet and computers have taken over the world.' entered. Below these fields is a button labeled 'Add words to dictionary'.

Slika 3: Prikaz unosa teksta u bazu

Na slici 3 prikazan je prizor kako se riječi mogu unositi. Količina podataka koja se može unijeti u polje ograničen je isključivo diskovnim prostorom koji se na iole suvremenim računalima neće tako lako dostići.

Ovdje se preporuča unos velike količine teksta kao što su članci, blog objave itd. Kod unosa većih količina teksta korisnik se moli za strpljenje jer je potrebno oko pola sekunde po riječi zbog intenzivne obrade koja slijedi nakon unosa.

3.2. Ispis rječnika

Ispis rječnika korak je koji je glavna motivacija koja stoji iza projekta (v. slika 4). Sve prikupljene riječi u nekom rječniku završavaju u \LaTeX dokumentu i kompajliraju se po odabiru rječnika.

Jednostavnim pritiskom na jedan od rječnika generira se PDF te se korisniku daje na preuzimanje. Pritiskom na tipku `purge` pored rječnika briše se odabrani rječnik.

Solid-spork

Welcome to **solid-spork** - word analysis and dictionary generator application.

[Solid spork navigation](#) [Home](#) [Add text to dictionary](#) [Print dictionary](#) [Statistics](#)

Select dictionary to print:

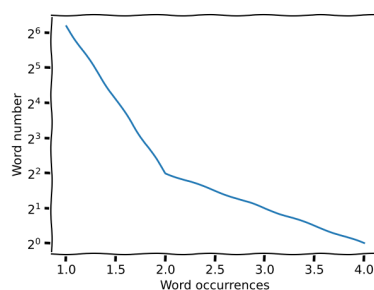
- [Ronnie](#), 345 entries
- [About](#), 78 entries
- [No original research](#), 107 entries
- [Parrot](#), 149 entries
- [Polycarbonates](#), 157 entries
- [Seven](#), 7 entries

Slika 4: Prikaz ispisa rječnika

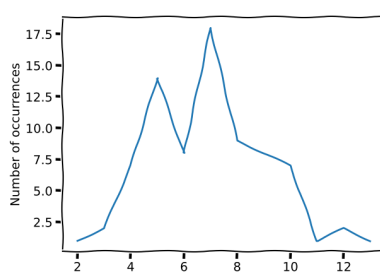
3.3. Prikaz statistika

Prikaz statistika je funkcionalnost koja ne zahtijeva nikakvu korisničku intervenciju, već je isključivo informativne prirode. Na slici 5 prikazan je primjer jednog grafa, a ostali se pojavljuju ispod njega.

Dictionary About

In dictionary About ratio of word occurrences against their number

Slika 5: Prikaz ispisa rječnika

Na grafovima su vizualno prikazana dva fenomena jezika - zastupljenost riječi te duljina

riječi. Prvi graf u nizu prikazuje koliko riječi ima određenu frekvenciju. U svim je jezicima pravilo da svega nekoliko riječi se pojavljuje najviše puta, a najviše riječi se pojavljuje jako malo puta. Također, jezik je pun hapakslegomenona - riječi koje se pojavljuju samo jednom u nekom opusu.

Drugi graf pokazuje kojih je riječi prema duljini najviše. Odoka se primjećuje nešto nalik na Poissonovu razdiobu, što bi se vjerojatno i moglo provjeriti nekim sofisticiranijim metodama od odokativne metode.

4. Zaključak

Objektne se baze podataka konceptualno čine kao jako dobar pokušaj u pružanju alternative za relacijske baze podataka i čak imaju prednosti u mnogim pogledima. Za `ZODB` u svijetu baza podataka zasigurno ima mjesta, ali i dalje je izazov odgonetnuti kako na dobar način implementirati bazu. U ovom projektu jasno se ističu prednosti objektne baze, ali krhkost same aplikacije ovdje jasno pokazuje problem pred kojim `ZODB` stoji – nedostatak dokumentacije i mala zajednica koja se bavi tim bazama podataka.

Veliko olakšanje koje `ZODB` pruža nad relacijskim bazama je što je pristup podacima integriran u kodu bez potrebe za drugim jezicima kao što je `SQL` i rad nad akvim podacima ne zahtijeva previše akcija kako bi se pristupilo podacima. Takav pristup olakšava rad jer nema potrebe za slojevima za kompatibilnost i sve specifičnosti Pythona primjenjive su i na bazu direktno.

Popis slika

1.	Model baze podataka prikazan pomoću UML diagrama. Kvadrati su klase, masno otisnuti su ključevi, a tipovi podataka su iza dvotočja. Veze između klasa slovima su označene na vezama.	4
2.	Karta projekta s prikazanim značajnim točkama u kodu	5
3.	Prikaz unosa teksta u bazu	8
4.	Prikaz ispisa rječnika	9
5.	Prikaz ispisa rječnika	9

Bibliografija

- [1] Zope developer community. *ZODB documentation and articles*. ReadTheDocs, 2018.
- [2] Brandon Craig Rhodes Noah Gift. *Example-driven ZODB*. Dostupno na: <https://www.ibm.com/developerworks/aix/library/au-zodb/index.html>, 2008.
- [3] Wes McKinney. *Python for Data Analysis*. O'Reilly Media, Inc., 2013.
- [4] Mirko Maleković Markus Schatten. *Teorija i primjena baza podataka*. Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike, Varaždin, 2017.